

FRA SYVENDE FAR I HUSET (4)

Skola eller – folkhögskola

Stewe Claeson

När SFHL gick upp i ett större lärarfack var jag ytterligt tveksam – detta andra och större lärarfack organiserar **lärare** (men inte rektorer; de och andra skolledare har en egen lekstuga) – men SFHL organiserade **folkbildare**, vare sig de kallades folkhögskollärare eller folkhögskolerektorer. (När man någon gång på 80-talet fick för sig att rektorerna skulle bryta sig ut och starta eget kom debatten av sig när en rektor föreslog att man skulle bilda SFHL(r)... – Fast idag är väl frågan om någon enda rektor ens kan förstå den vilda ironin i det förslaget.

Skola och folkhögskola

Jag har i många decennier hävdad att det är oturligt att ordet **skola** finns med i ordet folkhögskola. Skola har så entydiga associationer för snart sagt alla. I ordet skola ligger förhållandet ovanifrån-och-ned inbyggt. Någon annan skall tala om hur det förhåller sig. Och jag som skall ta emot kunskaperna måste redovisa vad jag begripit. Och blir bedömd därefter. Så bygger man ångest och olust, så skapar man känslan av att inte duga och dessutom frestelsen att – fuska. (Se bara på dagens högskoleprovskandaler.)

Lärare och folkbildare

Mellan dem finns en himmelsvid skillnad. När jag dessutom hör att alla lärarfack skall gå upp i ett enda fack: 'Sveriges lärare' – ja, då frågar jag mig om **folkbildare** har där att göra överhuvudtaget. Och extra oroad bli jag när jag i senaste numret av vår tidskrift läser vad den väldiga majoriteten av "vanliga" lärare skall verka för i Lärarförbundet

Folkhögskola

"**folkhögskollärarnas kärnuppdrag ska renodlas och alltid prioriteras.**" Och som om det inte vore oroande nog läser jag i denna nya – allt märkligare – tidskrift, *Folkhögskolan* – att en av de s.k. vägledande artiklarna (en guide) handlar om – HUR MAN TILLVERKAR PROV. I folkhögskolan?!

Kära gamla veteranvänner: vad får ni för tankar när ni hör att en massa sentida utbildade pedagoger säger sig vilja renodla folkhögskollärarnas kärnuppdrag? Det vore sannerligen intressant att höra dem definiera det begreppet.

Jag sitter här och funderar över hur jag

skulle vilja beskriva ett sådant kärnuppdrag. Och som alltid hör jag i mitt inre öra de gamla riktiga (inte sällan danska) folkbildarna säga: **definiera inte, berätta!** Det är också anmärkningsvärt att det under så lång tid inte fanns någon särskild folkhögskolläraryt utbildning. Det hänger naturligtvis samman med att de första folkhögskolorna inte i första hand var – skola. Och de äldsta goda pedagogerna var inte i första hand pedagoger av facket. De var allt från filosofer till agronomer, från sjökaptener till botaniker. Den gamle filosofen Hans Larsson, som en tid var folkhögskollärare innan han blev universitetsprofessor, hävdade vid ett flertal tillfällen att det var tiden på Grimslov som **lärt** honom något – inte att vara lärare, men att vara samtalspartner. Och att känna den grundläggande respekten för olika kursdeltagares kunskande. Egentligen alla deltagares livserfarenheter.

En av de bästa 'lärare' jag själv haft bankade in i oss elva-tolvåriga realskolelever (och jag glömmer det aldrig) att det inte finns någon som kan lära någon annat något. Han såg på oss och sa: inte ens att cykla kan man lära någon annan, bara hur tramporna fungerar och vad styret är till för. "Men cykla får du lära dig själv." Och kanske är det just det som är folkhögskollärens kärnuppdrag, för att nu tala med den bedrövlige formuleringen i tidskriftsartikeln. Att vara där, samtala, dela med sig av sådant man kan, det vill säga har lärt sig, och påpeka eventuella misstag och felgrepp.

Det är *den levande veckselverkning* som är grunden. Också när det ser hopplöst ut.

Någon gång i slutet av 80-talet, början av 90-talet, hade vi på den skola där jag var rektor en grupp elever, en kurs, om man så vill, en allmän kurs, som visade sig vara näst intill omöjlig att få att samtala eller samarbeta om någonting. Jag minns en av lärarna som hävdade att det var första gången hon var med om att en grupp inte kunde enas om huruvida det var tisdag eller onsdag. Det mesta av samtal och arbetsuppgifter föll samman på grund av denna omöjliga ovilja till sammanhållning. Tolv grabbar och tjejer i 20-årsåldern.

Jag skall inte bli långrandig, men jag frågar mig om idén till lösning eller förändring skulle platsa i någon utbildnings pedagogiska teorier. Läraren ringde en norsk folkhögskola nära Trondheim och

gjorde upp om att få komma en dryg vecka till dem och delta i det som den skolan var känd, för att inte säga berömd, för.

Gruppen kunde knappt enas om tågavgången vid stationen i Sverige, men kom i alla fall fram till den norska skolan och togs emot. Man skulle få följa med en gammal tre- eller fyramasters bark (idag ett skolskepp) från Trondheim till Bergen. Men de kursdeltagare som såg en häftig färjetripp framför sig insåg redan efter två dagars skolarbete, förberedelsearbete, att de själva skulle vara del av **den besättning som seglade den enorma båten**. De flesta visste ingenting om sjön, men de folkhögskollärare som var med och instruerade – kunde naturligtvis. Och man drog iväg och redan första dagen visade det sig att man inte kunde göra något som man liksom hade lust med själv. Om skeppet skulle klara seglatsen (och man hade tur med vädret, annars vete tusan hur det hade gått) måste man vid varje tillfälle göra sin del, och man måste – och det kära veteraner, har ingenting med pedagogiska trix att göra – **man måste kunna lita på varandra**. Nog av – det är en lång historia och låt mig bara försäkra att vi på skolan aldrig sett en mer samsvetsad grupp, en grupp som kom att kännetecknas av grundläggande tillit – och respekt för alla olikheter deltagarna emellan.

Men vem i herrans namn kommer på en sådan pedagogiskt stollig idé? Är det lärarteknik från sidan x i Pedagogisk instruktion, inläst och bedömd? Och hur ser det prov ut som skall tillverkas för att se om man förstått uppgiften?

Ja, vad är prov annat än själva motsatsen till folkbildning! Här borde jag naturligtvis föreslå att man bryter sig ur "Svenska lärare"-facket och startar om – SFHL -?

Men nu skall jag läsa en ny diktsamling...